

BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMELER İÇİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI (BOBİ FRS) KAPSAMINDA RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ ve KORUNMA YEDEĞİ¹

HEDGING ACCOUNTING UNDER THE FINANCIAL REPORTING STANDARDS FOR LARGE AND MEDIUM-SIZED ENTITIES (BOBI FRS) and HEDGING RESERVE

Engin DİNÇ*, Oğuz Yusuf ATASEL**

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, engindinc66@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4701-6996>

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, oguzataseel@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1654-9850>

ÖZ

İşletmelerin, gelecekte olası risklere karşı kendilerini korumayabilmenin yollarından biriside riskten korunma aracı olan türev ürün satın almaktır. Riskten korunma aracı olan türev ürünlerin değerinin hesaplanması ve takip edilmesi, "Riskten Korunma Muhasebesi" olarak tanımlanmaktadır. 01.01.2018'den itibaren yürürlüğe giren Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı'nda (BOBİ FRS'de) Riskten Korunma Muhasebesine yer verilmiştir. BOBİ FRS'de riskten korunma aracı olan türev ürünlerden elde edilen kayıp ve kazançlar gelir tablosunda veya özkaynakta izlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, BOBİ FRS kapsamında yer alan riskten korunma muhasebesi ile ilgili hükümleri incelemek ve örnek uygulamalar eşliğinde uygulayıcılara yol göstermektir. Bu amaç doğrultusunda örnek muhasebe uygulamalarında hem gelir tablosunda hem de özkaynakta "Korunma Yedeği'nde" izlenmesi gereken kayıp ve kazançlar açıklanarak riskten korunma muhasebesi için hesap önerisinde bulunulmuştur. Sonuç olarak, BOBİ FRS kapsamında riskten korunma muhasebesi ile ilgili hükümlerin yoruma ve ek açıklamalara ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BOBİ FRS, Riskten Korunma Muhasebesi, Korunma Yedeği, Riskten Korunma Aracı Olan Türev Ürünler.

Jel Kodları: M40, M41.

ABSTRACT

One of the methods used by firms to protect themselves from possible risks in the future is to purchase hedge derivatives. Calculating and tracking the value of hedge derivatives which are the means of risk avoidance, is defined as "hedge accounting". Hedge accounting was given place in "Financial Reporting Standard for Large and Medium-sized Entities (BOBI FRS)", which was issued at 1st of January, 2018. Losses and gains derived from hedge derivatives in BOBI FRS are recorded in income statement and equity. The purpose of this study is to examine the provisions relating to the hedge accounting under the BOBI FRS and guide the practitioner in the context of example applications. In accordance with this purpose, the losses and gains that should be monitored in income statement and equity which is "Hedge Reserve" in the sample accounting applications are explained and the account proposal for hedge accounting. As a result, it has been determined that the provisions relating to hedge accounting under the BOBI FRS require interpretation and additional clarification.

Keywords: BOBI FRS, Hedge Accounting, Hedge Reserves, Hedge Instruments.

Jel Codes: M40, M41.

¹ Bu çalışma 26-28 Nisan 2018 tarihleri arasında İzmir'de düzenlenen 17. Uluslararası Katılımlı İşletmecilik Konferansında sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Türev piyasalar, gelecekte ortaya çıkması öngörülen bir riskin olumsuz etkisini azaltmak amacıyla, başkaları ile yapılan sözleşmeleri kapsamaktadır. Bu sözleşmeler ile gelecekte risk öngörüsü kuranlar ile gelecekte fırsat öngörüsü kuranlar bir araya gelerek gelecekte bir emtiayı, döviz ya da faiz oranını, belli fiyattan satın alma ya da satma garantisini birbirlerine sunmaktadırlar. Ancak, bu tür sözleşmelerde iki tarafında kazanması mümkün değildir. Bir taraf kazanırken, diğer taraf kaybetmek zorundadır.

Türev piyasalarda alım satıma konu olan sözleşmeler, Türev ürün olarak tanımlanmaktadır. İmzalanan sözleşmeler, öngörünün gerçekleşmesi halinde değer arz etmeye başlarlar. Değer arz etmeye başlayan sözleşmeler, türev ürün adı altında piyasada alım satıma konu olabilmektedirler.

Türev ürün piyasası, 21. yüzyılda küreleşmeyle birlikte gelişen dünyada risklerin artmasıyla ortaya çıkmıştır. (Çömlekçi ve Güngör, 2012: 49-50). Türev ürünler piyasası Dünya’da son yıllarda önemini artırmış ve bunun etkisi olarak da işlem hacmi oldukça artmıştır. Türkiye’de ise 1980 sonrasında serbest piyasa ekonomisine geçilmesi ile birlikte finansal varlık ve emtia fiyatlarında dalgalanmalar meydana gelmeye başlamıştır. Bu durum türev ürünlere talebi artırmıştır. Türev ürünlerin sermaye piyasalarında gittikçe talep görmesi ile birlikte, bu ürünler ile ilgili piyasalar oluşmaya başlamıştır. (Ersoy, 2011: 66-67; Ersoy ve Ünlü, 2016: 151-152).

Türev ürünlere olan ilginin artması, bu ürünlerle ilgili muhasebeleştirme ilkelerine olan ihtiyacı doğurmuştur. Bu ilkeler, ilk defa Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında UFRS/TFRS 9 Finansal Araçlar Standardında detaylı olarak ele alınmıştır. Ancak, TFRS 9’daki ilkeler daha çok Sermaye Piyasalarına Tabi işletmelere yöneliktir. Bu ürünleri kullanmak isteyen daha küçük işletmelere yönelik daha basit muhasebeleştirme ilkeleri geliştirilmiştir.

Sermaye Piyasası Mevzuatına tabi olmayan işletmelerin kullanacakları ilkeler BOBİ FRS olarak yayımlanan ve 01.01.2018’den itibaren yürürlüğe giren standartlarda yer almıştır.

Çalışmada ilk olarak riskten korunma muhasebesi tanımlanarak, riskten korunma teknikleri ve riskten korunma çeşitleri genel olarak açıklanmıştır. Daha sonra BOBİ FRS’yi kullanarak mali tablo hazırlayacak olan işletmelerde, riskten korunma aracı olan türev ürünlerle ilgili kayıp ve kazançların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği ile ilgili ilke ve kuralları açıklanmıştır. Ayrıca korunma yedeği ayrı başlık altında incelenerek, örnek uygulamalar eşliğinde muhasebeleştirme işlemine açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

2. RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

Gelecekte ortaya çıkabilecek olumsuz durumun etkisini azaltmak veya ortadan kaldırmak amacıyla yapılan işlem “riskten korunma” olarak adlandırılmaktadır (Örten ve Örten, 2001: 7; Çakır ve Sabuncu, 2016: 122). Riskten korunma muhasebesi ise riskten korunma konusu kalem veya riskten korunma aracı temelinde kazanç ve kayıpların finansal tablolarda raporlanmasını sağlayan bir tekniktir (Gündüz ve Tatal, 1995: 17; Ramirez, 2007: 7; Demir, 2015: 145). Başka bir ifadeyle riskten korunma araçlarının (türev ürünlerin) riskten korunma amacıyla kullanılmalarda durumunda yapılan muhasebeleştirme işlemine riskten korunma muhasebesi denir (Haftacı ve Pehlivanlı, 2007: 141).

Riskten korunmanın amacı, belirli bir dönemde işletmenin varlık veya borçları ile ilgili olarak ters yönde olabilecek fiyat, kur ve faiz dalgalanmaları neticesinde oluşacak zarar riskini azaltmak veya ortadan kaldırmaktır. Bu amaç doğrultusunda işletmeler türev araçları kullanarak hem bu risklere karşı kendilerini korumakta hem de fon maliyetlerini düşürerek kazanç elde etme gibi bir takım avantajlardan

faydalanmaya çalışmaktadırlar (Kalafat, 2010: 100).

2.1. Riskten Korunma Teknikleri

Riskten korunma teknikleri işlemin mahiyetine göre işletme içi ve işletme dışı riskten korunma teknikleri olarak ikiye ayrılmaktadır (Demir, 2015: 124). Ancak, riskten korunma muhasebesinin konusu içine işletme dışı riskler sebebiyle kullanılan teknikler girmektedir. İşletme dışı risklerden korunma teknikleri ise, forward sözleşmeler, futures sözleşmeler, opsiyon sözleşmeler, swap sözleşmeler şeklinde adlandırılmaktadır (Kurtcebe, 2015: 9).

-Forward sözleşmeler; Forward sözleşmesi, sahibine gelecekte belirli bir miktarda mal veya finansal aracı önceden belirlenmiş bir fiyattan ve gelecekte belirlenmiş bir tarihte satın alma ya da satma yükümlüğü veren sözleşmedir. (Akgün, 2007: 16). Burada, sözleşmede belirtilen fiyatlardan varlıkların teslimatı belirlenen tarihte gerçekleşmektedir. Kâr ya da zarar ise sözleşmelerin teslim tarihindeki, sözleşme fiyatı ile finansal varlıkların piyasa değeri arasındaki farktan tespit edilir (Akgün, 2007: 16). Forward sözleşmeler organize olmuş bir piyasada işlem görmemekte genellikle banka veya broker aracılığıyla yapılmakta olup, standart bir sözleşme unsurlarını taşımamakta bundan dolayı taraflar sözleşme içeriğini istediği gibi hazırlayarak karşılıklı güven üzerine yapılan sözleşme niteliğindedir (Başbilici, 2006: 17-18). Forward sözleşmeleri genelde mal forward, döviz forward ve faiz oranı forward sözleşmeleri şeklinde gerçekleşir (Akgün, 2007: 19).

-Futures Sözleşmeler; Vadeli işlem sözleşmesi olan futures, belirli kalitede bir malın veya bir finansal aracın gelecekte belirli bir tarihte önceden belirlenmiş fiyatlar üzerinden alınıp satılmasına olanak sağlayan sözleşmeler şeklinde ifade edilebilir (Birgili ve diğerleri, 2005: 110). Future sözleşmeleri organize borsası olan piyasalarda işlem görmekte olup, sözleşmeler önceden belirlenmiş bir

standart şartlara göre yapılmaktadır. (Başbilici, 2006: 24-26).

-Opsiyon Sözleşmeler; Opsiyon sözleşmesi bir prim karşılığında bir malı veya finansal aracı gelecekte belirli bir tarihte satın alma veya satma hakkı veren sözleşmelerdir. Opsiyon sözleşmeleri futures sözleşmelerindeki gibi bir taahhütün yerine getirilmesini zorunlu tutmakta, taraflara sadece alım veya satım hakkı tanımaktadır. Opsiyon sözleşmelerinde prim karşılığında haklar satın alınıp, vade tarihinde taraflar bu haklarını kullanıp kullanmamak da özgür bırakılmıştır (Yükçü ve Yücel, 1995: 10). Kullanmadığı takdirde zararı ödemediği prim kadar olur. Opsiyonu alan tarafa belli bir varlığı belli bir fiyattan belli tarihte alım hakkı veren opsiyon sözleşmesine alım opsiyonu, satma hakkı veren opsiyon sözleşmesine ise satım opsiyonu denir (Yükçü ve Yücel, 1995: 10).

-Swap Sözleşmeler; Swap sözleşmeler tarafların faiz veya döviz değiştirmek suretiyle kredi maliyetlerini düşürmek için yaptıkları takas sözleşmeleridir (Gündüz ve Tural, 1995: 6). Başka bir ifadeyle swap, önceden belirlenen fiyat ve koşullara göre, gelecekte belirli bir tarih ve banka gibi organize olmuş bir piyasada belirli bir tutar ve nitelikteki para, döviz, finansal araç, mal gibi varlıklarla yükümlülüklerin takasını kapsayan bir vadeli işlem sözleşmesidir. Esasında gelecekle ilgili beklentilerin ve nakit akışların takasını dikkate alan swap; para, faiz oranı, varlık ve borç swapları olmak üzere çeşitli türlere ayrılmaktadır (Örten ve Örten, 2001: 311-313).

İşletme dışı riskten korunma tekniklerinin temel özellikleri Tablo 1'de karşılaştırılmalı olarak açıklanmıştır.

2.2. Riskten Korunma Çeşitleri

İşletme dışından kaynaklanan ve gelecekte ortaya çıkması öngörülen riskler, genelde üç farklı türde karşımıza çıkmaktadır. İşletmeler, ortaya çıkması muhtemel bu riskleri önceden gördükleri takdirde, kendilerini korumak isteyebilirler. İşletmelerin korunmak isteği bu riskler, gerçeğe uygun değer riski, nakit akış riski ve yabancı ülkelerdeki yatırımların net

değerindeki değişiklik riski şeklinde üçe ayrılır (Akdoğan ve Tenker, 2007: 258).

Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma: bu tür korunma, mevcut bir varlığın, bir borcun veya bilançoda yer almayan bir taahhüdün gerçeğe uygun değerindeki değişikliklere karşı korumayı kapsar (Akdoğan ve Tenker, 2007: 259).

Nakit Akış Riskinden Korunma: bur tür koruma, mevcut bir varlık veya borç ya da

belirli bir riskle ilişkisi kurulabilen gelecekteki olası işlemlerin nakit akışlarında belirli bir riskten kaynaklanan değişimlere karşı korumasını kapsar (Akdoğan ve Tenker, 2007: 266).

Yabancı Ülkelerdeki Yatırımların Net Değerindeki Değişikliklerden Korunma: bu tür koruma, işletmenin yurt dışındaki yatırımlarına ilişkin maruz kalacağı risklerden korunmasını kapsar (Demir, 2015: 164).

Tablo 1: Forward, Futures ve Opsiyon Sözleşmelerinin Temel Özelliklerinin Karşılaştırılması

Temel Özellikler	Forward	Futures	Opsiyon
1.Riskten Korunma Aracı	Evet	Evet	Evet
2.Standart Sözleşmeler	Hayır	Evet	Evet
3 Borsada/Tezgahestü Piyasada (OTC) İşlem Görme	OTC	Borsa	Borsa ve OTC
4. Fiziki Teslimat	Var	Genelde Yok	Hak Kullanılırsa Var
5.Teminat Zorunluluğu	Genelde Yok	Var	Satıcı İçin Var
6. Vadeye Kadar Nakit Akışı	Yok	Var	Satıcı İçin Var
7. Kredi Riski	Var	Yok	Yok
8. Kaldıraç Etkisi	Önemi Yok	Var	Var
9. Hak ve Yükümlülük Birlikteliği	Var	Var	Yok

Kaynak: (<http://www.borsaistanbul.com>; Gündüz ve Tural, 1995: 7)

2.3.Türkiye’de Riskten Korunma Muhasebesi ile İlgili Düzenlemeler

Türkiye’deki organize vadeli işlemler borsası 2001 yılında 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 40. maddesine göre kurularak, 2002 yılında Ticaret Siciline tescil edilmiş, 2005 yılında ise İzmir’de Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası adı altında faaliyete geçmiştir. 2013 yılında İstanbul’a taşınmış ve günümüzde İstanbul’da Borsa İstanbul’a (BIST) bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. İşlemlerin birçoğu BIST30 endeksi üzerinden gerçekleşmektedir (Adıgüzel ve Yılmaz, 2015: 16; Kurar ve Çetin, 2016: 411). Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında işlem gören sözleşmelerin türlerine ve işlem esaslarına göre toplam 10 adet pazar oluşturulmuştur. Bu pazarlar sırasıyla; döviz, elektrik, emtia, endeks, kıymetli madenler, pay, yabancı endeksler, metal, BYF ve faiz türev pazarlarıdır (<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/vadeli-islem-ve-opsiyon-piyasasi>).

Türkiye’de muhasebe alanında üç farklı düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeler, Tekdüzen Muhasebe Sistemi, Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve BOBİ Finansal Raporlama Standardı’dır. Bu düzenlemelerde, riskten korunma muhasebesi ile ilgili kısımları aşağıdaki gibi ele alınmıştır.

-Tam set Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)²,

oTMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı: 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 03/11/2006 tarih ve 26335 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 01/01/18 Tarihi itibariyle yerini TFRS 9’a bırakmıştır. Bu standardın, 71 ve 102. paragrafları arası ile UR94 ile UR132. paragrafları arası riskten korunma muhasebesi ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır.

² Tam Set TMS/TFRS’i Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar (KAYİK) tarafından uygulanmaktadır.

TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı: 01/01/2018 tarihinde ve sonrasında başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere 19/01/2017 Tarihli ve 29953 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu standardın Korunma Muhasebesi adlı 6. Bölümü riskten korunma muhasebesi ile ilgili olup, bu bölüm; riskten korunma muhasebesinin amacı ve kapsamı, korunma araçları, korunan kalem, riskten korunma muhasebesi için gerekli kıstaslar, nitelikleri sağlayan korunma ilişkilerinin muhasebeleştirilmesi, bir kalem grubunun korunması ve temerrüt tutarının gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak ölçülmesi seçeneği adlı kısımlardan oluşmaktadır.

-Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS³): 29/07/2017 tarihli ve 30138 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak, 01/01/2018 tarihi ve sonrasında başlayan raporlama dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. BOBİ FRS'nin Finansal Araçlar ve Özkaynaklar adlı 9 Bölümünün 9.45 ile 9.55. paragrafları arası riskten korunma muhasebesi ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır.

-Tekdüzen Muhasebe Sistemi Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)⁴: 26.12.1992 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanmış ve uygulanması 01.01.1994 tarihinden itibaren zorunlu olmuştur (Dinç ve Atasel, 2016: 272). Tekdüzen Muhasebe Sistemi; Muhasebenin Temel Kavramları, Muhasebe Politikalarının Açıklanması, Mali Tablolar İlkeleri, Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması ile Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve İşleyişi olmak üzere toplam beş kısımdan oluşmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2007: 26). Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde riskten korunma muhasebesi ile ilgili doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

³ Bağımsız denetimi zorunlu ancak KAYİK statüsünde olmayan işletmeler tarafından uygulanmaktadır.

⁴ Bağımsız Denetime tabi olmayan işletmeler tarafından uygulanmaktadır.

3. BOBİ FRS'DE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE KORUNMA YEDEĞİ

BOBİ FRS'de riskten korunma muhasebesinin uygulanması ihtiyari olup, isteğe bırakılmıştır (BOBİ FRS 9.45). Ancak, büyük ve orta boy işletmeler türev ürünleri riskten korunma amacı ile alırlarsa ve bunu mali tablolarına yansıtmak isterlerse 9.45 ile 9.55 paragrafları arasındaki hükümleri uygulamaları gerekmektedir.

3.1. Riskten Korunma Muhasebesinin Uygulanacağı Riskler

BOBİ FRS'nin 9.47 nolu paragrafında, hangi riskler karşısında riskten korunma muhasebesinden yararlanılacağı açıklanmıştır. Buna göre; işletme dışından kaynaklanan,

1. Faiz oranı riski,
2. Kur riski,
3. Fiyat riski,
4. Yurt dışındaki net yatırımlara ilişkin kur riski, durumunda riskten korunma muhasebesi uygulanabilir.

İşletme içinden doğan, alacak ve borçlar ile borçlanma araçlarına ilişkin kur riski, riskten korunma muhasebesi kapsamında değildir. Bu konu, TFRS 9 ile uyumluluk göstermektedir.

3.2. Riskten Korunma Muhasebesinin Uygulanma Şartları

BOBİ FRS'ye göre riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi, standartta belirlenen şartların tamamının karşılanmasına bağlıdır (BOBİ FRS, paragraf 9.46-9.48). Aksi takdirde riskten korunma muhasebesinin uygulanması mümkün değildir. BOBİ FRS'de belirlenen bu şartlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Korunma ilişkisinin belgelendirilmesi; korunan risk, korunan kalem ve korunma aracının (türev ürün) açıkça tanımlandığı ve korunan kalemdaki riskin korunma aracıyla korunduğunun açıkça belirtildiği bir sözleşmenin var olması gerekir.

2.Korunulan riskin, standartta bahsedilen risklerden olması; Standartta bahsedilen riskler, a.İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracına ilişkin faiz oranı riski, b.Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin kur riski veya faiz oranı riski, c.Bir emtiyanın alınması veya satılmasına ilişkin kesin bir taahhüde veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini bir işleme ya da işletmenin elinde bulundurduğu bir emtiaya ilişkin fiyat riski veya d.yurtdışındaki net yatırıma ilişkin kur riski şeklinde açıklanmıştır. (BOBİ FRS, paragraf 9.47)

3.Korunma aracının standartta belirtilen sözleşme türlerinde olması; Bahse konu bu risklerden korunmak için alınan türev ürünün, faiz oranı swabı, döviz swabı, döviz forward sözleşmesi veya emtiaya dayalı forward sözleşmesi niteliğinde olması gerekmektedir (BOBİ FRS, paragraf 9.48.a).

3.Karşı tarafın işletme dışından olması; korunma aracının(türev ürünün) karşı tarafı işletme yada topluluk dışındaki bir tarafı göstermelidir (BOBİ FRS paragraf 9.48.b).

4. Korunma aracının tutarının, korunan kalemin tutarına eşit olması; korunma aracına konu olan tutar/miktar, korunan kalemin riskten korunma muhasebesine konu olan tutarına/miktarına eşit olmalıdır (BOBİ FRS paragraf 9.48.c).

5.Korunma aracının vadesinin standarta belirtilen vadelerden geç olmaması; Korunma aracının vadesi, korunan kalemin vadesinden, emtia alım satım taahhüdünün yerine getirilmesi beklenen tarihten, döviz veya emtia işleminin gerçekleşme zamanından geç olmaması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.48.ç).

6.Herhangi bir peşin ödeme, erken sonlandırma veya uzatma özelliğinin olmaması

7.Etkin bir korun beklentisinin olması; Korunma aracının (türev ürünün), korunulan riske karşı oldukça etkin bir koruma sağlayacağı beklentisinin olması gerekir. Korunma etkinliği, türev ürünün gerçeğe uygun değerindeki değişimin, korunan kalemin gerçeğe uygun

değerindeki değişimi karşılama ölçüsüdür. Bir başka deyişle, türev ürünün piyasa değeri ile olası riskin bertaraf edilebilme potansiyelinin yüksek olmasıdır (BOBİ FRS, paragraf 9.46.ç).

Bu şartlar, TFRS 9’da aynı olmakla birlikte, TFRS 9 paragraf 6.2.1 ile 6.2.6 paragraflar arasında daha kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. TFRS 9, riskten korunma muhasebesi çerçevesine daha fazla türev sözleşme türü dahil edilmiştir.

3.3. Riskten Korunma Muhasebesi Kapsamında Etkinlik Testleri ve Değerleme

Riskten korunma aracının etkinlik ölçümü iki şekilde olmaktadır. Birincisi geleceğe yönelik etkinlik testleri ikincisi ise geçmişe yönelik etkinlik testleridir.

Geleceğe yönelik etkinlik testleri; riskten korunma döneminin başından itibaren gelecek dönemlerde korunma süresince riskten korunma araçlarından elde edilecek kazançların, riskten korunan varlığın veya borcun değer kayıplarını veya artışlarını karşılayıp karşılamadığını tespit edilmesine olanak sağlar (Okudan, 2010: 246-247). Geleceğe yönelik etkinlik testlerinden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ramirez, 2007: 27; Demir, 2015: 181):

1. Kritik Özellikler Yöntemi,
2. Regresyon Analizi Yöntemi,
3. Simülasyon (Monte Carlo) Yöntemi,
4. Değişken Risk Azaltım Yöntemi’dir.

Geçmişe yönelik etkinlik testleri; riskten korunma işleminde etkinliğin ölçülmesinde, riskten korunma döneminin başından, raporlama dönemine kadarki sürede, riskten korunma konusu kalemlerde kaynaklanan gerçeğe uygun değer değişimleri veya nakit akış değişimleri ile riskten korunma aracından kaynaklanan gerçeğe uygun değer değişimleri veya nakit akış değişimlerini karşılaştırmasına olanak sağlayarak, kazanç veya kayıplar birbirlerini belirli bir oranda (en az %80 en fazla %125 oranında) dengeliyorsa riskten korunma etkinliği söz konusudur (Okudan, 2010: 247). Geçmişe yönelik etkinlik

testlerinden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ramirez, 2007: 27; Demir, 2015: 181):

1.Oran Analizi Yöntemi (Delta Rasyosu veya Sıklık Analizi’de denmektedir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 258),

2.Regresyon Analizi Yöntemi,

3.Değişken Azaltım Yöntemi’dir.

Daha öncede belirtildiği gibi etkinlik testleri uygulandıktan sonra, çıkan sonuca göre muhasebeleştirme işlemi de farklılık gösterecektir. Tablo 2’de bu durum açıklanmıştır.

Tablo 2: Riskten Korunma Araçlarının Değerleme Ölçüleri ve Değerleme Sonucu Oluşan Kazanç ve Kaybın Muhasebeleştirilmesi

Riskten Korunma Amacı	Korunan Kalem	Değerleme Ölçüsü	Muhasebeleştirilme Yöntemi
A- Gerçeğe Uygun Değerdeki Değişiklik Riskine Karşı Korunma	-Kayda alınmış finansal aracın sabit faiz oranı riski -Elde tutulan emtianın fiyat riski	Gerçeğe Uygun Değer	Değerleme Kazanç veya Kaybı; Kar veya zarara aktarılır.
B- Nakit Akışlarındaki Değişiklik Riskine Karşı Korunma	-Kayda alınmış finansal aracın değişken faiz oranı riski -Bir kesin taahhüdün veya Gerçekleşme ihtimali yüksek bir işlemin kur riski yada fiyat riski	Gerçeğe Uygun Değer	Değerleme Kazanç veya Kaybının; <u>Etkin Olan Kısım:</u> Ertelenir ve Bilançoda Özkaynaklarda takip edilir. <u>Etkin Olmayan Kısım:</u> Kar veya zarara aktarılır.
C- Yurtdışındaki Net Yatırımın Kur Riskinden Korunma	-Yurt dışındaki yatırımların kur riski	Gerçeğe Uygun Değer	Değerleme Kazanç veya Kaybının; <u>Etkin Olan Kısım:</u> Ertelenir ve Bilançoda Özkaynaklarda takip edilir. <u>Etkin Olmayan Kısım:</u> Kar veya zarara aktarılır.

Kaynak: (Selvi, 2009)

Tablo 2’de görüleceği üzere riskten korunma amacı doğrultusunda riskten korunma aracı olan türev ürünlerin etkinliği tespit edilerek değerlendirme kazanç veya kayıpları ya korunma yedeği olarak özkaynaklarda ya da gelir tablosunda kar/zarar olarak raporlanmaktadır.

3.4. Riskten Korunma Muhasebesi Kapsamında Kayıp/Kazançların Muhasebeleştirilmesi ve Korunma Yedeği

BOBİ FRS’nin eklerinde yer alan finansal tablo örnekleri dikkate alındığında, riskten korunma muhasebesinde elde edilecek kayıp ve kazançların iki farklı türde kayıt altına alınacağı anlaşılmaktadır. BOBİ FRS 9.49-9.55 arasındaki maddeler, riskten korunma muhasebesi ile ilgili kayıt şartları özetlenmiştir. BOBİ FRS’ye göre, kayıp ve kazançların bir kısmı gelir tablosunda, bir kısmı korunma yedeği olarak özkaynaklarda raporlanacaktır. Hangi türev ürünlerin gelir tablosunda ve özkaynaklarda raporlanacağı Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3: Kayıp veya Kazançları Gelir Tablosu ve Özkaynaklarda Raporlanacak Olan Türev Ürünler

A. Kayıp veya kazancı gelir tablosunda raporlanacak olan; 1.Kayda alınmış bir türev ürünün sabit faiz oranı riskinden korunmak için alınmış olan, 2.Elde tutulan emtianın fiyat riskine karşı korunmak için alınmış olan türev ürünlerdir.
B. Kayıp veya kazancı korunma yedeği olarak özkaynaklarda raporlanacak olan; 1.Kayda alınmış türev ürünün değişken faiz oranı riskinden korunmak için alınmış olan, 2.Bir kesin taahhüde veya gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin kur riskinden korunmak için alınmış olan, 3.Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin emtia fiyatı riskinden korunmak için alınmış olan, 4.Yurtdışındaki net yatırımların kur riskine karşı korunmak için alınmış türev ürünlerdir.

Yukarıda sayılan özkaynaklarda raporlanacak türev ürünlerin gerçeğe uygun değerindeki değişim ile korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimleri etkin olarak karşılayan kısmı, özkaynaklarda “Korunma Yedeği” olarak gösterilir (BOBİ FRS, paragraf 9.53). Korunma yedeği özkaynaklarda yer almakta olup, atfedilen türev ürünlerin etkin olan

kısımlarından doğan kayıp ve kazançlarının gösterildiği bir kalemdir.

3.5. Riskten Korunma Muhasebesine Yönelik Hesap Planı Önerisi

Bir önceki başlıkta belirtilen sınıflandırma ve BOBİ FRS'nin eklerinde yer alan mali tablo örnekleri de dikkate alınarak riskten korunma muhasebesinde kullanılabilir hesaplar Tablo 4'deki gibi özetlenebilir.

Tablo 4: BOBİ FRS Kapsamında Riskten Korunma Muhasebesi Hesap Planı Önerisi

11 Finansal Yatırımlar Hesap Grubu
116 Türev Ürünler
116.00 Forward Sözleşmeler
116.01 Swap Sözleşmeler
31 Finansal Yükümlülükler Hesap Grubu
316 Türev Ürünlerden Yükümlülükler
316.00 Forward Sözleşmeler
316.01 Swap Sözleşmeler
55 Korunma Yedekleri Hesap Grubu
550 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları
551 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyatı Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları
552 Yurt Dışındaki Net Yatırımın Kur Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları
553 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları
66 Finansal Gelirler Hesap Grubu
664 Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları
664.01 Kayda Alınmış Finansal Aracın Sabit Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kazançları
664.02 Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları
664.03 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kazançları
664.04 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyatı Riskine Karşı Korunma Kazançları
664.05 Yurt Dışındaki Net Yatırımın Kur Riskine Karşı Korunma Kazançları
664.06 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kazançları
67 Finansal Giderler Hesap Grubu
674 Finansal Yatırımlar Değer Azalışları
674.01 Kayda Alınmış Finansal Aracın Sabit Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıpları
674.02 Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskine Karşı Korunma Kayıpları
674.03 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kayıpları
674.04 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyatı Riskine Karşı Korunma Kayıpları
674.05 Yurt Dışındaki Net Yatırımın Kur Riskine Karşı Korunma Kayıpları
674.06 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıpları
Kaynak: (Dinç ve Atasel, 2018)

Yukarıda görüldüğü üzere, riskten korunma muhasebesi ile ilgili gelir tablosunda kullanılacak hesaplar 664 ve 674 no'lu hesaplar olacaktır. Bu hesapların altında açılacak yardımcı hesap isimleri ile detaylı takip gerçekleştirilecektir. Özkaynaklarda ise korunma yedeği adı altında açılacak ana hesaplar ile takibin gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır.

3.6. Riskten Korunma Muhasebesinin Sona Ermesi

BOBİ FRS'ye göre, riskten korunma muhasebesine aşağıdaki şartların ortaya çıkması durumunda son verilir. Bu şartlar (BOBİ FRS, paragraf 9.55);

1. Korunma aracının (türev ürünün) süresinin dolması, satılması, feshedilmesi,
2. Korunma işleminin korunma muhasebesi şartlarını artık taşımaması,
3. İşletmenin korunma muhasebesinden vazgeçmesi,
4. Tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin artık yüksek olmamasıdır.

Yukarıdaki şartların ortaya çıkması durumunda, işletmenin riskten korunma muhasebesini terk etmesi ve riskten korunma muhasebesi ile ilgili tuttuğu tüm hesapları kapatması gerekir.

Özkaynaklarda korunma yedeği olarak izlenen korunma kayıp veya kazançları

varsa, korunma muhasebesine son verildiğinde bu korunma yedeklerinin dönemin kar ya da zarar hesaplarına aktarılması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.55). Ancak yurt dışındaki yatırımların kur riskinden korunmak için alınan türev ürünler nedeniyle oluşan korunma yedekleri, korunma muhasebesine son verildiği dönemde Geçmiş Yıl Karları ya da Zararları hesabına aktarılması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.53).

4. RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİNİN UYGULAMASI

Bu başlık altında yukarıda açıklanan BOBİ FRS kapsamındaki riskten korunma muhasebesi ile ilgili ilkeler doğrultusunda riskten korunma aracının nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği örnek uygulamalar eşliğinde açıklanmıştır. Ayrıca önerilen hesap planı olduğu başlıkta belirtilen gelir tablosunda ve özkaynaklarda raporlanacak olan riskten korunma amaçlı türev ürünlerin her biri için örnek uygulamaya yer verilmiştir.

...03.2017			
950 Swap Sözleşmelerinden Borçlular H.		1.000.000.-	
951 Swap Sözleşmelerinden Alacaklılar H.			1.000.000.-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde piyasa faiz oranlarının %13'e düştüğü tespit edilmiştir. Bu

31.12.2017			
116 Türev Araçlar H.		20.000.-	
116.01 Swap Sözleşmeleri			
664 Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları H.			20.000.-
664.01.Kayda Alınmış Finansal Araç Sabit Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kazançları			
Piyasa faiz oranındaki değişimin kaydı.			

c. Vade sonunda;

01.03.2018 tarihinde cari faiz oranları %14 olduğu ve işletmenin swap sözleşmeden doğan hakkını kullandığı tespit edilmiştir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

4.1. Kayda Alınmış Bir Finansal Aracın Sabit Faiz Oranı Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 1: A İşletmesi, Mart 2017'de 1.000.000.-TL tutarında %15 sabit faiz oranlı 12 ay vadeli kredi sözleşmesi imzalamış ve parayı ilgili bankadan çekerek kullanmıştır. A İşletmesi tarafından, faiz oranının 2018 de %10'lara düşeceği tahmin edilmektedir. Bundan dolayı A işletmesi piyasa faiz oranı üzerinden B bankasıyla 1.000.000.-TL tutarındaki faiz oranı swap sözleşmesine taraf olmuştur. (Örnek Uygulama 1'de paranın zaman değeri dikkate alınmamıştır. Ayrıca bu başlık altındaki türev ürünlerden elde edilen kazanç veya kayıplar gelir tablosunda raporlanacağı için etkinlik testi uygulanmamıştır.)

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.03.2018			
674 Finansal Yatırımlar Değer Azalış Kayıpları H.			
674.01. Kayda Alınmış Finansal Aracın Sabit Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıpları		10.000,-	
116 Türev Araçlar H.			10.000,-
116.01 Swap Sözleşmeleri			
Piyasa faiz oranındaki değişimin kaydı.			
01.03.2018			
300 Banka Kredileri H.		1.150.000	
116 Türev Araçlar H.			10.000,-
116.00 Swap Sözleşmeleri			
102 Bankalar H.			1.140.000,-
Vade sonunda çekilen kredinin ödenmesi kaydı.			
01.03.2018			
951 Swap Sözleşmelerinden Alacaklılar H.		1.000.000,-	
950 Swap Sözleşmelerinden Borçlular H.			1.000.000,-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

4.2. Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 2: A İşletmesi, stoklarında 1.000.000 kg bakır mevcut olup, kg'mını 10.-TL'den satın almıştır. Bakırın güncel piyasa fiyatı ise 12.-TL/kg'dır. C firması ile 1.000.000 kg bakırın Mart 2018'de teslim edilmesi ile ilgili sözleşme yapılmıştır. Ancak, malın piyasa fiyatının Mart 2018 de 8.-TL'ye düşeceği tahmin edilmektedir. Malın fiyatının düşmesi riskinden korunmak için, A İşletmesi bir finans şirketiyle forward

sözleşme imzalanmıştır. Forward sözleşmesine göre, Mart 2018'de malın fiyatı 11.-TL/kg'dan sabitlenmiştir. (Örnek Uygulama 2'de, türev ürünlerden elde edilen kazanç veya kayıplar gelir tablosunda raporlanacağı için etkinlik testi uygulanmamıştır.)

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

...03.2017			
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.		11.000.000,-	
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.			11.000.000,-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde malın piyasa değeri 10.-TL'ye düşmüştür. Bu durumda, forward sözleşmenin değeri (11,-TL/kg-10,-TL/kg)

1,-TL/kg x 1.000.000 kg = 1.000.000.-TL olacaktır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2017			
116 Türev Araçlar H.		1.000.000,-	
116.00 Forward Sözleşmeler			
664 Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları H.			1.000.000,-
664.02. Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları			
Emtia fiyatındaki değişim			

c. Vade sonunda;

Mal teslim tarihi olan Mart 2018'de malın piyasa değeri 10,5 TL'dir. Bu fiyat üzerinden C İşletmesine mal teslimi yapılmıştır. Forward sözleşmenin değeri

ise, piyasa fiyatındaki artış nedeniyle (10,5 TL/kg – 10,-TL/kg) 0,50 TL/kg x 1.000.000 kg = 500.000.-TL azalmıştır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

...03.2018			
674 Finansal Yatırımlar Değer Azalış Kayıpları H.		500.000.-	
674.02 Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskine Karşı Korunma Kayıpları			
116 Türev Araçlar H.			500.000.-
116.00 Forward Sözleşmeler			
Bakırın piyasa fiyatındaki artış kaydı.			
...03.2018			
102 Bankalar H.		11.000.000	
102.01 TL Mevduatı			
600 Yurtiçi Satışlar H.			10.500.000.-
116 Türev Araçlar H.			
116.00 Forward Sözleşmeler			500.000.-
Mal satışının ve sözleşmenin yerine getirilmesi kaydı.			
...03.2018			
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.		11.000.000.-	
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.			11.000.000.-
Nazım hesabın kapatılması kaydı.			

4.3. Kayda Alınmış Bir Finansal Aracın Değişken Faiz Oranı Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 3: A İşletmesi Ocak 2017 de, B Bankasından 1.000.000.-TL tutarında değişken faizli kredi sözleşmesi imzalanmış olup, kredinin geri ödeme zamanı Mart 2018'dir. Ocak 2017'de faiz oranı %12'dir. A İşletmesi Mart 2018'de faiz oranının %20'ye yükseleceği tahmin edildiğinden, değişken faiz oranı riskinden

korunmak amacıyla, C Bankasıyla 1.000.000.-TL tutarında faiz oranı swap sözleşmesine taraf olunmuştur. Sözleşmeye göre, Mart 2018'de %15 faiz oranı üzerinden kredi kapatılacaktır.

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

...01.2017			
950 Swap Sözleşmelerinden Borçlular H.		1.000.000.-	
951 Swap Sözleşmelerinden Alacaklılar H.			1.000.000.-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde faiz oranı %14'tür. Buna göre, %14 üzerinden 140.000.-TL faiz tahakkuk etmiştir. Ancak, swap sözleşmeye göre %15 üzerinden faiz sabitlendiğinden 150.000.-TL faiz ödenmesi gerekecektir. Bu nedenle, aradaki fark olan 10.000.-TL türev üründen yükümlülük olarak kayda alınması gerekir (Etkinlik Oranı: $150.000.-TL/140.000.-TL=1,07$ 'dir. Riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki değişim/Riskten korunan kalemin gerçeğe uygun

değerindeki değişim buna göre Etkinlik Oranı: $150.000.-TL/140.000.-TL= % 107$ 'dir. Bu durumda çıkan oran %80 ile %125 arasında çıktığı için riskten korunma aracı etkin olarak kabul edilecektir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 259-261; Tuncay ve Cengiz, 2016: 13). Buna bağlı olarak da değerlendirme farkı özkaynaklarda raporlanacaktır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2017			
553 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları H.		10.000,-	
316 Türev Araçlardan Yükümlülükler H.			10.000,-
316.00 Forward Sözleşmeler			
Kur değerindeki artışın kaydı.			

Not: Yukarıdaki olayda, değişken faiz oranının %16 olması halinde, türev ürünün değer arzetmeye başlayacaktır. Bu nedenle, varlık olarak izlenmesi gerekir. Böyle bir durumda yukarıdaki kayıta, Türev Araçlar Hesabı borçlandırılıp, Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları Hesabı alacaklandırılmalıdır.

sonunda da değişmediği varsayımı altında, Mart 2018 de A İşletmesi, kredisini %14 faiz oranından, swap sözleşmesindeki ise %15 faiz oranından ödeyecektir. Bu durumda, işletme %15 üzerinden faiz ödemesi yapacaktır (faiz oranı dönem sonundaki gibi aynı kaldığı için etkinlik oranı da aynı çıkacaktır. Etkinlik Oranı: $1,07$ 'dir.). Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

c. Vade sonunda; Örnek Uygulama 3'de 31.12.2017 tarihindeki faiz oranının vade

...03.2018			
316 Türev Araçlardan Yükümlülükler H.		10.000,-	
316.01 Swap Sözleşmeleri			
300 Banka Kredileri		1.140.000,-	
102 Bankalar Hesabı			1.150.000,-
102.00 TL Mevduatı			
Kredi ve swap sözleşmesinin kapatılması kaydı.			
...03.2018			
951 Swap Sözleşmelerinden Alacaklılar H.		1.000.000,-	
950 Swap Sözleşmelerinden Borçlular H.			1.000.000,-
Nazım hesabının kapatılması kaydı.			

BOBİ FRS'ye göre riskten korunma aracı olan türev araç bilanço dışı bırakıldığında yani korunma ilişkisi sona erdiğinde özkaynaklarda izlenen kayıp ve kazançlar

(korunma yedekleri) kar veya zarara aktarılarak kapatılması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.53).

...01.18			
674 Finansal Yatırımlar Değer Azalışları H.			
674.06 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıpları		10.000,-	
553 Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine Karşı Korunma Kayıp veya Kazançları H.			10.000,-
Korunma ilişkisi sona erdiğinde özkaynaklarda izlenen kar yedeklerinin kar / zarara aktarılması kaydı.			

4.4. Bir Kesin Taahhüde veya Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 4: A İşletmesi, C İşletmesinden kömür almak üzere anlaşmıştır. Anlaşma, Mart 2017 tarihinde yapılmıştır. Anlaşmaya göre, C İşletmesi, Ocak 2018 içerisinde ton fiyatı 100,- \$'dan 10.000 tonluk kömür teslim edecektir. Anlaşma tarihinde dolar kuru 3,68 TL'dir.

A İşletmesinin yetkilileri doların Ocak 2018'de 4,00 TL'nin üzerine çıkacağını

düşündüğünden bir finans şirketi ile forward sözleşme imzalamışlardır. Sözleşmeye göre, finans şirketi, Ocak 2018'de 3,70 TL'lik dolar kuru üzerinden 1.000.000,- \$ satmayı taahhüt etmiştir. (*Örnek Uygulama 4'de KDV dikkate alınmamıştır.*)

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

...03.2017			
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.		3.700.000,-	
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.			3.700.000,-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde dolar kuru 3,80 TL'ye yükselmiştir. Dolayısıyla forward sözleşmenin değeri $(3,80 - 3,70) \times 1.000.000,- \$ = 100.000,- TL$ artmış olacaktır. Başka bir ifadeyle, işletmenin kur artışı nedeniyle kara geçtiği anlamına gelecektir. Bu değer artışı geçici olarak özkaynaklarda korunma yedekleri arasında gösterilecektir (Etkinlik Oranı: $100.000,- TL / 120.000,- TL = 0,83$ 'tür. *Risken Korunma Aracındaki Fiyat Değişiklik;* $(3,8 TL/\$ - 3,7 TL/\$) \times 1.000.000,- \$ = 100.000,- TL$

Kömür Fiyatındaki Değişiklik; $(3,8 TL/\$ - 3,68 TL/\$) \times 1.000.000,- \$ = 120.000,- TL$

Etkinlik Oranı; $100.000,- TL / 120.000,- TL = \%83,33$ 'tür. Bu durumda çıkan oran $\%80$ ile $\%125$ arasında çıktığı için risken korunma aracı etkin olarak kabul edilecektir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 259-261; Tuncay ve Cengiz, 2016: 13). Buna bağlı olarak da değerlendirme farkı özkaynaklarda raporlanacaktır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.17			
116 Türev Araçlar H.			
116.00 Forward Sözleşmeler		100.000,-	
550 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kayıp ve Kazançları H.			100.000,-
Kur değerindeki artışın kaydı.			

Örnek uygulamada, dolar kurunun 3,60 TL olması halinde ise, işletmenin elindeki sözleşme gereği yükümlülük altına girecektir (Etkinlik Oranı: $100.000,-TL/80.000,-TL=1,25$ 'dir. Riskten Korunma Aracındaki Fiyat Değişiklik; $(3,70 TL/\$ - 3,60 TL/\$) \times 1.000.000,-\$ = 100.000,-TL$

Kömür Fiyatındaki Değişiklik; $(3,68 TL/\$ - 3,60 TL/\$) \times 1.000.000,-\$ = 80.000,-TL$

Etkinlik Oranı; $100.000,-TL/80.000,-TL= \%125$ 'dir. Bu durumda çıkan oran %80 ile %125 arasında çıktığı için riskten korunma aracı etkin olarak kabul edilecektir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 259-261; Tuncay ve Cengiz, 2016: 13). Buna bağlı olarak da değerlendirme farkı özkaynaklarda raporlanacaktır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	31.12.17		
550 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kayıp ve Kazançları H.		100.000,-	
316 Türev Araçlardan Yükümlülükler H.			100.000,-
316.00 Forward Sözleşmeler			
Kur değerindeki azalışın kaydı.			

c. Vade sonunda;

Örnek Uygulama 4'de, 31.12.2017 de 3,80 TL olan dolar kurunun vade sonunda da değişmediği varsayımı altında (dolar kuru dönem sonundaki gibi aynı kaldığı için etkinlik oranı da aynı çıkacaktır. Etkinlik Oranı: 0,83'tür.), A İşletmesi Ocak 2018'de

finans şirketinden forward sözleşmesinde belirtilen kur olan 3,70 TL'den 1.000.000,- \$ satın aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca A İşletmesi dolar kuru 3,80 TL'den ise 10.000 ton kömürü C İşletmesinden teslim alarak karşılığında 1.000.000,-\$ işletmenin hesabına havale etmiştir. Bu durumda muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...01.18		
102 Bankalar H.		3.800.000,-	
102.01 Dolar Mevduatı			
102 Bankalar H			3.700.000,-
102.00 TL Mevduatı			
116 Türev Araçlar H.			100.000,-
116.00 Forward Sözleşmeler			
Sözleşmedeki kurdan dolar alış kaydı.			
	...01.18		
153 Ticari Mallar H.		3.800.000,-	
102 Bankalar H.			3.800.000,-
102.01 Dolar Mevduatı			
Kömür alış kaydı.			
	...01.2018		
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.		3.700.000,-	
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.			3.700.000,-
Nazım hesabın kapatılması kaydı.			

BOBİ FRS'ye göre riskten korunma aracı olan türev araç bilanço dışı bırakıldığında yani korunma ilişkisi sona erdiğinde özkaynaklarda izlenen kayıp ve kazançlar (korunma yedekleri) kar veya zarara aktarılarak kapatılması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.53).

	...01.18		
550 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kayıp ve Kazançları H.		100.000,-	
664 Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları H. 664.03 Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine Karşı Korunma Kazançları			100.000,-
Korunma ilişkisi sona erdiğinde özkaynaklarda izlenen kar yedeklerinin kar / zarara aktarılması kaydı.			

4.5. Bir Kesin Taahhüde veya Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyat Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 5: Mart 2017'de A İşletmesi, C İşletmesinden Mart 2018 içinde 1.000.000 tonluk mal alım sözleşmesi yapmıştır. Mart 2017 de malın piyasa değeri 14,75 TL/ton olup, Mart 2018'de malın piyasa değerinin 20.-TL/ton'a çıkacağı tahmin edilmektedir.

A İşletmesi fiyat riskinden korunmak için bir finans şirket ile forward sözleşme imzalamıştır. Sözleşmeye göre, finans şirketi Mart 2018'de tonu 15.-TL/ton'dan mal alımı için anlaşmıştır.

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...03.2017		
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.		15.000.000,-	
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.			15.000.000,-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde malın fiyatının 16.-TL/ton'a yükselmiştir. Bu durumda, forward sözleşmenin değeri (16,-TL/ton-15,-TL/ton)=1 TL/ton x 1.000.000 ton = 1.000.000,- TL olacaktır. Bu durum, forward sözleşmenin fiyat artışı nedeniyle kara geçtiği anlamına gelecektir. Bu değer artışı geçici olarak özkaynaklarda korunma yedekleri arasında gösterilecektir (Etkinlik Oranı: $1.000.000,-TL/1.250.000,-TL=0,80$ 'dir. Riskten Korunma Aracındaki Fiyat Değişiklik; (16,- TL/ton – 15,- TL/ton) x 1.000.000 ton = 1.000.000,-TL

Malın Piyasa Fiyatındaki Değişikliği; (16 TL/ton – 14,75 TL/ton) x 1.000.000 ton = 1.250.000,-TL

Etkinlik Oranı; 1.000.000,-TL/1.250.000,-TL = 0,80'dir. Bu durumda çıkan oran %80 ile %125 arasında çıktığı için riskten korunma aracı etkin olarak kabul edilecektir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 259-261; Tuncay ve Cengiz, 2016: 13). Buna bağlı olarak da değerlendirme farkı özkaynaklarda raporlanacaktır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	31.12.2017		
116 Türev Araçlar H. 116.00Forward Sözleşmeler		1.000.000,-	
551 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları H.			1.000.000,-
Kur değerindeki artışın kaydı.			

c. Vade sonunda;

Mart 2018'de emtia fiyatı 18.-TL/ton'a yükselmiş ve A İşletmesi forward

sözleşmeden doğan hakkı gereği 15 TL/ton'dan 1.000.000 ton mal almıştır (Etkinlik oranı 1 çıkacaktır. Çünkü piyasa

değeri ile forward sözleşmelerinin değeri 16,-TL/ton'dan daha önce değerlendirilmişti ve vade sonunda da her ikisindeki fiyat artışı aynı 2,-TL/ton olmuştur. Bu durumda

Etkinlik Oranı: 2.000.000,-TL/2.000.000,- TL= 1'dir.). Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...03.2018		
116 Türev Araçlar H.		2.000.000,-	
116.00 Forward Sözleşmeler			
551 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları H.			2.000.000,-
Kur değerindeki artışın kaydı.			
	...03.2018		
153 Ticari Mallar Hesabı		18.000.000,-	
102 Bankalar H			15.000.000,-
102.00 TL Mevduatı			
116 Türev Araçlar H.			3.000.000,-
116.00 Forward Sözleşmeler			
Sözleşmenin yerine getirilmesi			
	...01.2018		
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.		15.000.000,-	
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.			15.000.000,-
Nazım hesabın kapatılması kaydı.			

BOBİ FRS'ye göre riskten korunma aracı olan türev araç bilanço dışı bırakıldığında yani korunma ilişkisi sona erdiğinde özkaynaklarda izlenen kayıp ve kazançlar

(korunma yedekleri) kar veya zarara aktarılarak kapatılması gerekir (BOBİ FRS, paragraf 9.53).

	...01.2018		
551 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları H.		3.000.000,-	
664 Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları H.			
664.04 Gerçekleşme ihtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Emtia Fiyat Riskine Karşı Korunma Kazançları			3.000.000,-
Özkaynaklarda izlenen değer artışının iptal kaydı.			

4.6. Yurtdışındaki Yatırıma İlişkin Kur Riskinden Korunma

Örnek Uygulama 6: A İşletmesinin yetkilileri, Mart 2017'de Almanya'da faaliyet gösteren C İşletmesinin %75'ni 1.000.000,- Euro'ya satın alma anlaşmasını imzalamışlardır. Anlaşmaya göre, bedel Ocak 2018 ödenecektir. Anlaşma imzalandığı tarihte Euro kuru 4,09 TL'dir. Ancak A İşletmesinin yetkilileri Euro kurunun Ocak 2018'de 4,50 TL'ye yükseleceğini tahmin etmektedir. A İşletmesinin yetkilileri muhtemel kur artışından etkilenmemek için bir finans şirketi ile forward sözleşmesi imzalamışlardır. Forward sözleşmesine

göre Ocak 2018'de 4,10 TL'den 1.000.000,- Euro satın alma hakkı elde edilmiştir.

a. Sözleşme imzalandığında;

Türev ürün ile ilgili sözleşme imzalandığında, nazım hesaplar kullanılarak sözleşme takip edilir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...03.2017		
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.		4.100.000,-	
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.			4.100.000,-
Sözleşmenin yapılarak nazım hesaplara kaydı.			

b. Dönem sonunda değerlendirme;

31.12.2017 tarihinde Euro kuru 4,15 TL'ye yükselmiştir. Bu durumda, forward sözleşmenin değeri (4,15- 4,10) 0,05 x 1.000.000 Euro = 50.000,- TL artmıştır. Bu durumda, işletmenin kur artışı nedeniyle kara geçtiği anlamına gelmektedir. Bu değer artışı geçici olarak özkaynaklarda korunma yedekleri arasında gösterilecektir (Etkinlik Oranı: 50.000,-TL/60.000,-TL= 0,83'tür. *Riskten Korunma Aracındaki Fiyat Değişiklik; (4,15 TL/Euro – 4,10 TL/Euro) x 1.000.000 Euro = 50.000,-TL*

Euro'daki Kur Değişikliği; (4,15 TL/Euro – 4,09 TL/Euro) x 1.000.000 Euro = 60.000,- TL

Etkinlik Oranı; 50.000,-TL/60.000,-TL= %83,33'tür. Bu durumda çıkan oran %80 ile %125 arasında çıktığı için riskten korunma aracı etkin olarak kabul edilecektir. Bkz. Akdoğan ve Tenker, 2007: 259-261; Tuncay ve Cengiz, 2016: 13). Buna bağlı olarak da değerlendirme farkı özkaynaklarda raporlanacaktır. Bu durumda, yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	31.12.2017		
116 Türev Araçlar H.		50.000,-	
116.00Forward Sözleşmeler			
552 Yurt Dışındaki Net Yatırıma Karşı Korunma Kazançları H.			50.000,-
Kur değerindeki artışın kaydı.			

c. Vade sonunda;

Ocak 2018'de kur 4,25 TL'ye yükselmiş ve A İşletmesi forward sözleşmeden doğan hakkı gereği 4.10 TL'den 1.000.000,- Euro almıştır. Bu durumda forward sözleşmesinin değeri (4,25 -4,15) 0,10 x 1.000.000,- Euro = 100.000,- TL artacağından (Etkinlik oranı 1 çıkacaktır.

Çünkü piyasadaki Euro kuru ile forward sözleşmelerinin değeri 4,15 TL/Euro'dan daha önce değerlendirilmişti ve vade sonunda da her ikisindeki kur artışı aynı 0,10 TL/Euro olmuştur. Bu durumda Etkinlik Oranı: 100.000,-TL/100.000,-TL= 1'dir.), yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...01.2018		
116 Türev Araçlar H.		100.000,-	
116.00Forward Sözleşmeler			
552 Yurt Dışındaki Net Yatırıma Karşı Korunma Kazançları H.			100.000,-
Kur değerindeki artışın kaydı.			
	...01.2018		
102 Bankalar H.		4.250.000,-	
102.01 Euro Mevduatı			
102 Bankalar H.			4.100.000,-
102.00 TL Mevduatı			
116 Türev Araçlar H			150.000,-
116.00Forward Sözleşmeler			
Sözleşmedeki kurdan Euro alış kaydı.			
	...01.2018		
941 Forward Sözleşmeden Alacaklılar H.		4.100.000,-	
940 Forward Sözleşmelerden Borçlular H.			4.100.000,-
Nazım hesabın kapatılması kaydı.			

Yukarıda bağlı ortaklık alım işlemler ile ilgili risk sona erdiğinden korunma yedeği olarak özkaynaklarda izlenen 552 Yurt Dışındaki Net Yatırıma Karşı Korunma Kayıpları veya Kazançları hesabının

Geçmiş Yıllar Karı veya Zararı hesaplarına aktarılarak kapatılması gerekir. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	...01.2018		
552 Yurt Dışındaki Net Yatırıma Karşı Korunma Kazançları H.		150.000,-	
	570 Geçmiş Yıl Karları H.		150.000,-
Korunma muhasebesinin sona ermesi kaydı.			

4.7. Vergi Etkisi

Korunma muhasebesinin sona ermesinden önce kaydedilen kayıp ve kazançların vergi etkisi bağlamında geçici fark yarattığı, bu nedenle geçici farkların vergi etkisinin ayrıca izlenmesi gerektirmektedir. Vergi etkisi, BOBİ FRS'nin 23.bölümünde ele alınmış muhasebe kuralları ile vergi kuralları arasındaki farklılıklardan ötürü ortaya çıkan fazla yada eksik hesaplanmış vergilerin izlenmesini ele alan özel bir konudur.

Vergi etkisinin izlenmesi ile ilgili birçok uygulama olmakla birlikte, en yaygın uygulama, geçici farkların yıl içinde nazım hesaplarla izlenmesi, yıl sonunda ise vergi etkisinin hesaplanarak tek kayıtla mali tablolara aktarılmasının sağlanmasıdır.

Kanunen kabul edilmeyen giderler ve gelirler yıl içinde sürekli kabul edilmeyenler ve geçici kabul edilmeyenler olarak tasnif edilmelidirler. Geçici kabul edilmeyenler de kendi içinde Vergilendirilebilir ve İndirilebilir geçici farklar olarak tasnif edilirler ve nazım hesaplarla düzenli takip edilirler. Yıl sonunda ise vergilendirilebilir geçici farklar ile indirilebilir geçici farklar arasındaki fark üzerinden vergi etkisi hesaplanarak tek kayıtla mali tablolara yansıtılması sağlanır. Vergi etkisi, finansal durum tablosunda "Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü" yada "Ertelenmiş Vergi Varlığı" olarak yer alırken, Kar veya Zarar tablosunda "Ertelenmiş Vergi Gideri" ve Ertelenmiş Vergi Geliri" olarak yer alır.

Konu bütünlüğü bozulmaması nedeniyle, bu konuya makalede yer verilmemiştir.

5. SONUÇ

Riskten korunma muhasebesi, özellikle kur ve emtia fiyatlarının aşırı değişken olduğu riskli piyasalarda işlem yapan işletmeler için önem arz etmektedir. BOBİ FRS'de, riskten korunma muhasebesini uygulamaya karar veren işletmeler için muhasebeleştirme ilkelerini açıklanmıştır. Ancak, 9.45 ile 9.55 paragrafları arasında açıklanan bu ilkelerin yoruma ve ek açıklamaya ihtiyacı vardır. Nitekim bu çalışma, sözkonusu ihtiyacın giderilmesine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

BOBİ FRS'de, riskten korunma muhasebesinin uygulanmasında, korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki artış ve azalışlar, riskten korunma aracının niteliğine ve etkinliğine göre özkaynaklarda ya da gelir tablosunda izlenebilmektedir. Kayda alınmış türev ürünün değişken faiz oranı riskinden korunmak için alınmış olan, Bir kesin taahhüde veya gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin kur riskinden korunmak için alınmış olan, Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin emtia fiyatı riskinden korunmak için alınmış olan ve son olarak Yurtdışındaki net yatırımların kur riskine karşı korunmak için alınmış olan türev ürünlerin etkin kısmı korunma yedeği olarak özkaynaklarda izlenirken, etkin olmayan kısmı gelir tablosunda izlenmektedir. Riskten korunma muhasebesine son verildiğinde ise özkaynaklarda izlenen korunma yedeklerinin gelir tablosuna aktarılması istenmektedir. Sadece korunma yedekleri içinde izlenen yurtdışındaki net yatırımların kur riskine karşı korunmak için alınmış olan türev ürünlerinden doğan kazanç ve

kayıplarının doğrudan Geçmiş Yıl Karları veya Zararları hesabına aktarılması istenmektedir.

BOBİ FRS’de, her işletmenin hesap planlarını kendine özgü tasarlama hakkı bulunmaktadır. Bu çalışmada, BOBİ

FRS’yi kullanacak işletmelerin riskten korunma muhasebesini uygulamaları halinde kullanabilecekleri hesap planı önerisi ve öneride yer alan hesapların nasıl kullanacaklarına dair örnek uygulamalar üzerinde durulmuş ve konu ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, H. ve YILMAZ, A. A. (2015). "Türev Ürünlerin Finansal Riskten Korunma Aracı Olarak Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi", Mali Çözüm Dergisi-ISMMMO, (131): 11-27.
- AKDOĞAN, N. ve TENKER, N. (2007). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, 12. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- AKGÜN, A. İ. (2007). Vadeli İşlemlere Yönelik Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BAŞBİLİCİ, O. (2006). Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- BİRGİLİ, E. vd. (2005). "Futures Sözleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, (26): 109-119.
- ÇAKIR, H. M. ve SABUNCU, B. (2016). "Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (25), 121-137.
- ÇÖMLEKÇİ, İ. ve GÜNGÖR, B. (2012). "Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Muhasebe – Finans Yöneticilerinin Finansal Riskten Korunma Yöntemlerine İlişkin Algıları", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (33): 49-66.
- DEMİR, V. (2015). TFRS/TMS Kapsamında Finansal Araçlar-Sunum/Muhasebeleştirme ve Ölçme/Açıklamalar, 2. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti, İstanbul.
- DİNÇ, E. ve ATASEL, O. Y. (2016). "Türkiye’deki Muhasebe Anlayışının Gelişim Süreci ve Mevcut Durumun İncelenmesi", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, (12): 267- 283.
- DİNÇ, E. ve ATASEL, O. Y. (2018). "Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) Kapsamında Riskten Korunma Muhasebesi", 17. Uluslararası Katılımlı İşletmecilik Konferansı, İzmir.
- ERSOY, E. (2011). "Türkiye’de ve Dünyada Organize Türev Piyasaların Gelişimi", Muhasebe ve Finansman Dergisi. (51): 63-80.
- ERSOY, E. ve ÜNLÜ, U. (2016). "Tezgahüstü Türev Piyasa İşlemleri", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1): 143-162.
- GÜNDÜZ, L. ve TUTAL, M. (1995). Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi: Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Öneri, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul.
- HAFTACI, V. ve PEHLİVANLI, D. (2007). "UMS 39 ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (13): 139-151.

15. KALAFAT, M. (2010). Hedge Muhasebesi ve Finansal Türev Ürünler: Karşılaştırmalı Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
16. KGK (2014). “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı”, <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS39.pdf> (11.11.2016).
17. KGK (2017). “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı”, http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_9_2017%20Surumu.pdf (30.12.2016).
18. KGK (2017). “Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı”, <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/BOB%C4%B0%20FRS.pdf> (15.10.2017).
19. KURAR, İ. ve ÇETİN, A. C. (2016). “Türev Araçlarının Risk Yönetim Fonksiyonu: Vadeli İşlem Piyasası Risk Yönetimi Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2): 403-425.
20. KURTCEBE, E. (2015). Türev Finansal Araçlar ve Muhasebeleştirilmesi, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
21. OKUDAN, F. (2010). Finansal Riskten Korunma Muhasebesinde Etkinliği Ölçülmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (47): 244- 256.
22. Örtten, R. ve Örtten, İ. (2001). Türev Finansal Araçlar ve Muhasebe Uygulamaları, Gazi Kitabevi, Ankara.
23. RAMİREZ, J. (2007). Accounting for Derivatives, John Wiley & Sons, Inc.
24. SELVİ, Y. (2009). Türev Ürün Sözleşmelerinin Muhasebesi, <http://www.riskonomi.com/wp/?p=998> (10.10.2017).
25. URL, <http://www.borsaistanbul.com> (01.10.2017).
26. URL, <http://www.borsaistanbul.com/duyurular/2014/08/28/viop-ta-vadeli-islem-ve-opsiyon-sozlesmeleri-gunluk-islem-hacmi-ilk-defa-4-milyar-tl-yi-gecerek-tum-zamanlarin-rekorunu-kirdi> (15.01.2017).
27. TUNCAY, F. E. ve CENGİZ, H. (2016). Faize Dayalı Swap Sözleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (16): 1-22.
28. YÜKÇÜ, S. ve YÜCEL, T. (1995). Bankacılıkta Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi, Bugünkü Durum ve Yapılması Gerekenler, Türkiye Bankalar Birliği, İzmir.